

Nagy Attila Tibor

Sólyom-látogatás

Csökkenő magyar külpolitikai mozgástér

Egy EU és NATO tagország hatóságai visszavonták egy ugyancsak EU és NATO tagország államfőjének adott berepülési engedélyt. A román hatóságok ezen döntése következtében Sólyom László magyar államfő gépkocsival ment az Erdélyben található nyergestetői március 15-i ünnepségekre. A diplomáciai vihart kiváltó eset ráadásul két olyan szomszédos ország között történt, amelyek katonai szövetségesei egymásnak, EU- tagságuk révén (is) fokozott együttműködésben lehetnek érdekeltek. Némi malíciával ugyan, mégis azt kell mondanunk: nem lennének Közép-Kelet Európában, ha ilyen konfliktusra nem kerülne sor – a régi vélt vagy valós sérelmeknek, kölcsönös előítéleteknek és félelmeknek ebben a régióban hosszú az árnyéka. Mindeközben a legnagyobb ellenzéki párt, a Fidesz, immár nem először, erélytelenséggel vádolta meg az eset kapcsán a magyar diplomáciát, s a közvélemény jó része megint pártszimpátiája alapján dönthette el, hogy a budapesti román nagykövetnek átadott szóbeli jegyzék „elég kemény” lépés volt-e a magyar kormány részéről. Ahhoz azonban, hogy valóban megértsük az események hátterét, a Méltányosság Politikaelemző Központ megint a magyar közéleti diskurzust eluraló kettéosztottság meghaladására tesz javaslatot. Megítélésünk szerint ugyanis a magyar diplomácia reakciójának megítélése akkor nyugszik reális alapon, ha elgondolkozunk Magyarország mostani külpolitikai mozgásterén is.

Román érzékenységek

Előbb azonban fel kell hívnunk a figyelmet olyan tényezőre, amellyel a magyarországi sajtó alig foglalkozik, de a románok nemzeti érzékenységét érinti. A magyar államfő azért ment Romániába, hogy a helyi kisebbségi magyarokkal együtt

megemlékezzen a magyarok nemzeti ünnepéről, az 1848-49-es forradalomról és szabadságharcról. Csakhogy míg a magyar nemzeti közgondolkodásban az akkori események túlnyomóan pozitív tálalásban jelentek meg, a románok esetében jóval ellentmondásosabb érzések jönnek elő. 1848-ban az erősödő román nemzeti mozgalom önkormányzatot és egyéb jogokat követelt a kisebbségben lévő románoknak az akkori történelmi Magyarországon belül, ám a kérdésben nem tudtak megegyezni a magyar forradalom vezetőivel. Ezután Erdélyben véres magyar-román háborúskodásra került sor. Ennek fényében – és ez sem nagyon hangzik el a magyar médiákban – értékelendő gesztus kellene, hogy legyen, hogy a mindenkori romániai vezetés évek óta kötelességének tartja, hogy köszöntse a romániai magyarságot március 15-e alkalmából.

A román hatóságok tiltó döntését állítólag az váltotta ki, hogy a magyar fél a románokhoz elküldött levelezésében az érintett romániai megyét autonómiának nevezte egy félrefordítás következtében. Akár így volt, akár nem, látni kell, hogy a román politikai elit nem támogatja, hogy a romániai magyarságnak, vagy akár egy részének területi autonómiát adjanak, mert félti az ország alkotmányban is rögzített területi egységét – ugyanakkor a magyar politikusok – köztük Sólyom László, pártállástól függetlenül, szorgalmazzák az autonómia megadását. A román közgondolkodásban még ma is hat az a történelmi élmény, hogy Magyarország az első világháború után nem nyugodott bele az 1920-as trianoni döntésbe, azaz ez esetben Erdély Romániának ítéltetésébe, és az 1940-es bécsi döntéssel, ha négy évre is, de visszaszerezte Észak-Erdélyt a románoktól. Ez az oka annak, hogy függetlenül a mindenkori román kormány pártösszetételétől, Bukarestben elvárják, hogy Magyarországon ne kerekedjenek felül olyan erők, amelyek a területi revíziót tűzik ki célul. Márpedig Romániában hajlamosak azt hinni, hogy a nemzetiségi alapon szerveződő területi autonómia országuk szétszakítására irányuló lépés lenne. Erre tavaly éppen Koszovó szolgáltatott érvanyagul, amely területi autonómiát élvezett a titói Jugoszlávián belül, majd véres harcok után kivált az anyaországból, Szerbiából. Nem véletlen, hogy Románia nem is ismerte el Európa legfiatalabb, egyéves államát. A román magatartásnak ez a fő mozgatórugója, ehhez jön még, hogy ez év végén

Romániában a lakosság megválasztja a köztársasági elnököt, és a hivatalban lévő államfő, Traian Basescu fontosnak tartotta elítélni magyar kollegája viszonyulását, aminek az lehet az üzenete a román választók felé, hogy továbbra is kiáll a vitális román érdekek mellett.

Merre mozdulhat a magyar külpolitika?

Igazából egyik félnek sem érdeke, hogy a Sólyom-látogatás tartósan megrontsa a magyar-román viszonyt. A két ország között élénkek a gazdasági kapcsolatok; az EU- országokból származó importbehozatal 7%-a származott Magyarországból, utóbbinak Románia a 6. legnagyobb exportpiac. A két ország közötti kereskedelmi forgalom volumene 2007-ben meghaladta a másfélmilliárd eurót. Nem véletlen, hogy román részről sem élezték ki túlságosan a konfliktust, a magyar külügyminisztérium pedig világossá tette, hogy lezártnak tekinti az ügyet. A világgazdasági válság ugyanakkor különösen sújtja Magyarországot, az ország külföldi megítélése az utóbbi időben jelentősen romlott, ami erőteljesen korlátozza a magyar külpolitikai törekvéseket — ez is önmérsékletre kellett, hogy intse a magyar diplomáciát a Sólyom-látogatás kapcsán.

Másfelől, a magyar külügyi vezetés viszonyulása jól illeszkedik a 2008-ig MSZP-SZDSZ magyar kormányzat azon gyakorlatába, hogy a határon túli magyarok helyzetén csak a jószomszédi kapcsolatokkal lehet javulást elérni. Ezzel szemben a Fidesz, bár szintén törekedne a szomszédos országokkal való jó kapcsolatokra, de határozottabban lépne fel a külhoni magyarok érdekében. Ha jövőre hatalomra jut a Fidesz, több konfliktus várható Magyarország szomszédokhoz való kapcsolatrendszerében, amire az első Fidesz- kormány idejéről (1998-2002) is több példát tudunk idézni, különösen több szomszédos ország által kifogásolt kedvezménytörvényt érdemes megemlíteni.

A külügyminiszteri posztját júniustól európai parlamenti helyre felcserélő Göncz Kinga az elmúlt négy évben erőteljesen alárendelődött Gyurcsány Ferencnek, nem volt karakteres külügyminiszter. Ez viszont ahhoz vezetett, hogy a külpolitika formálásában éppen az a Gyurcsány vett részt még a szokottabbnál is erőteljesebben, akit őszödi beszéde óta kvázi nem kívánatos személynek tart a Fidesz. Így viszont az egykoron sokat dicsért magyar nemzeti külpolitikai konszenzus fénye már csak haloványan pislákol.